

İSG MEVZUATINI UYGULAMA KILAVUZU*

Alp Esin

1. NE KADAR GÜVENLİ?

Yeterince güvenli olmayan hiçbir işin çalışanlara yaptırılmaması günümüzün temel kuralıdır. Bu kuralın gereği ise işyerindeki İSG uygulamalarının güvenilir olmasıdır. Güvenilirliğin temel ilkesi belirginlik olduğundan, cevabı aranan soru "İşyerinin ne kadar güvenli olduğudur." Nitekim bu sorunun cevabını vermek, artık işverenin ana yükümlülükleri arasındadır.

Günümüzün anlayışının bir diğer gereği olarak; işveren "er-davranmak", bir diğer deyişle "ne kadar güvenli" sorusunun cevabını işi yaptırmadan önce vermek zorundadır¹. Güvenli durumun sürdürülmesi de günümüzdeki **Güvenli İş Planı** anlayışın doğal devamıdır. "Her şey normaldi; sonradan böyle olmuş" türünden açıklamalar artık geçerli değildir- hep güvenli olacak.

Her çalışanın güvenli bir işyerinde çalışması ana erek-

tir ama "işyerinin ne kadar güvenli" olduğunun nesnel cevabı ancak risk değerlendirmesi ile verilir. Risk değerlendirmesi, çeviri işleminin en önemli ve etkili adımıdır. Bu nedenle okurlar risk değerlendirmesini asla mevzuatın yerine getirilmesi gereken sıradan bir hükmü olarak görmemelidirler. Risk değerlendirmesi, güvenli ve daha güvenliyi aramanın vazgeçilemez şartı olup, iki adımlıdır.

- İşyerindeki tehlikelerin belirlenmesi
- Bunlardan doğabilecek zararların (risklerin) değerlendirilmesi

Risk değerlendirmesinin nesnel olması temel şart ise de algılama farklılıkları nedeni ile risk değerlendirmesi öznel olabilir- hem değerlendirmeyi yapanlar hem de risklere maruz kişiler açısından [Esin, 2014]. Alınacak önlemlerin geçerli olabilmesi için algılama farklılıklarının ortadan kaldırılması çok önemlidir.

* Prof. Dr., Alp Esin'in MMO/693 İSG Mevzuatını Uygulama Kılavuzu kitabından kesitler verilmiştir.

2. TEHLİKE VE RİSK KAVRAMI

Tehlike ve risk, İSG çalışmaları açısından en temel kavramlardır. Bu iki kavramın ana çizgileri ile hemen üzerinde durulması, ileride ele alınacak konuların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

İSG Kanunu¹ uyarınca (Md. 3- Tanımlar):

Tehlike: İşyerinde var olan ya da dışarıdan gelebilecek, çalışanı veya işyerini etkileyebilecek zarar veya hasar verme potansiyelidir,

Risk: Tehlikeden kaynaklanacak kayıp, yaralanma ya da başka zararlı sonuç meydana gelme ihtimalidir.

Tehlike kavramı hemen herkesçe bilinirse de, risk sözcüğü günümüz etkinlikleri ile ortaya çıkmış tanımlardan birisidir. Ancak şu noktaya hemen işaret edilmesinde yarar vardır. Tehlike ve risk sözcükleri, çoğu kez eş- anlamlı olarak kullanılmaktadır. Tanımlardan açıkça görüldüğü gibi ikisi farklı kavramlardır. Bu nedenle, yukarıdaki tanımlar gözden kaçırılmalıdır; yoksa risk değerlendirmesi çalışmaları beklenen sonuçları vermez.

Risk, temelde para kaybı ile ortaya çıkmış bir kavramdır (sigorta işleri, kumar gibi²). Daha sonra teknik konularda da önem kazanmış ve oldukça yakın sayılabilecek bir tarihte, İSG çalışmalarında da benimsenmiştir. Risk kavramının İSG çalışmalarında da benimsenmiş olmasının nedeni üzerinde durulmasında yarar görülmüştür.

Yaptırılan işlerde bir tehlikenin olmaması temel görüş olmakla birlikte, yaptırılan işlerdeki tehlikelerin tümünü ortadan kaldırmak³ olanaksızdır. Bir tehlike ortaya çıkarsa, bu tehlikenin bir zarar vermesi söz konusudur. Tehlike ortadan kaldırılamadığında, verebileceği zarara (riske) karşı önlem alınması; kısaca riskin önlenmesi veya ortaya çıkma olasılığının veya verebileceği zararının azaltılması da günümüzdeki İSG çabalarının temel uğraşı durumuna gelmiştir.

Risk değerlendirmesi, bir işyerindeki tehlikelerin doğurabileceği tüm kötü sonuçların ortaya konmasıdır. Bu

nedenle eksik bir liste; eksik önlem alınması, sonuçta bir bölüm çalışanın bazı risklere maruz biçimde çalışması demektir. Yeri gelmişken; riskler değerlendirilirken, işyeri çalışanları gibi tüm ilgili tarafların da göz önünde tutulmasının şart olduğu tekrar hatırlatılır- alt-ışverenin çalışanları, işyerine girip çıkan araçlarda çalışanlar (şoförler, muavinler, hamallar gibi), işyerine gelen konuklar ve hatta sokaktaki belediye çalışmaları sırasında gelip-geçenler, hatta seyredenler gibi.

Risk değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkan risk kontrollerinin⁴ etkili olabilmesinin temel şartı, bunların ayrıntılarının bilinmesidir. Örneğin; mevzuat hükmü yüksekten düşmeyi içeriyor ise bu tehlikenin sizin işyerinizde ortaya çıkma biçimleri ve olasılıkları önemlidir. Bu nedenle; mevzuat hükümlerinin beklentileri için genel tanımlarla başlanabilirse de sonuçta bunların özel tanımlara indirgenmiş olması gerekir. Şöyle ki; işyerinizde yaptırılan işler nedeni ile kaç değişik biçimde yüksekten düşme olasılığı var ise bunların her biri risk değerlendirmesinde ayrı ayrı göz önünde tutulmuş olmalıdır- yüksekteki camları silerken düşebilir, tavandaki ampulleri değiştirirken düşebilir, çatı tamiraty yaparken düşebilir gibi. Olası durumları hesaba katarken, yalnızca sizin işyerinizde ve sizin iş yaptırış biçiminizden kaynaklanan durumların söz konusu olduğu tekrar hatırlatılır. Tehlike ve söz konusu risklerin tanımında gerçekçi olunmadığında, yapılacak değerlendirmeler çok yanıltıcı olabilir.

Günümüzün anlayışında, tehlikenin veya riskin kaynağına inme çok önemlidir. Çünkü "ortadan kaldırma", ancak bir şeyin kaynağına inilebildiğinde söz konusudur- halk dilindeki "sivrisineklerden kurtulmak için bataklığı kurutmak" gibi.

Kaynağına inme, ISO 45001 uygulamalarında da çok önem verilen bir konudur. Bir olayın veya uygunsuzluğun ortaya çıkması durumunda, bunların ortadan kaldırılması veya tekrarının önlenmesi için hemen harekete geçilmesi (düzeltici etkinlik) beklenmektedir.

İş güvenliğinin en can alıcı noktalarından birisi, risk kavramının işyerindeki herkesçe anlaşılması olmasının sağlan-

¹ İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, No 6331, kabul tarihi 12.6.2012

² Örneğin; Cannes'daki kumarhanelerin para kaybı riski, ünlü matematikçi Henri Poincaré'ye inceletirilmiştir.

³ Ortadan kaldırmak kuramsal bir durumdur; sıfır olasılığa yaklaşıldığı anlamındadır.

⁴ Riskin ortadan kaldırılması veya olasılığının veya verebileceği zararın azaltılması için alınan önlemler.

masıdır. Mevzuat hükümlerinin anlatım biçimi bu kavramın herkesçe aynı biçimde algılanması ve anlaşılması için yeterli olmayabilir. Bunun en etkili yolu; risk kavramının eğitimlerin odak noktası olması ve eğitimlerin bu yoldaki çabalar açısından ne ölçüde etkili olduğunun izlenmesidir. Çünkü risklere karşı uyanıklık kolay sağlanır bir sonuç değildir. Önemli olan mevzuat hükümlerinin lafzını bilme değildir. Önemli ve zorunlu olan; mevzuatın öngördüğü önlemlerin ruhunun bilinmesi, bir diğer anlatımla, bunların o işyerinde neden gerekli olduklarının herkesçe anlaşılmasıdır.

Riskin tanımı ve derecesinin belirlenmesi açısından kullanılan yöntemler konusunda da çok dikkatli olunmalıdır. Olasılıklara Dayalı Güvenlik⁵ irdelemeleri⁵, tehlikelerin ve risklerin belirlenmesi için yararlanılan özel yöntemler ve tekniklere dayalı olup, gereken güvenilirlik bilgisine, yeterliğe ve deneyime sahip olmayan kişiler tarafından kullanıldıklarında çok riskli olabilirler.

Risklerin yeniden değerlendirilmesi, yalnızca mevzuatın gereği olarak (RDY, Md.12) yerine getirilmesi gereken bir etkinlik olarak görülmemelidir. Mevzuatta belirtilmiş durumlardan öte; risklerin yeniden değerlendirmesi, işyerindeki güvenliği daha da artırmanın sürekli uğraşı olarak görülmelidir- yönetim sistemi anlayışında olduğunca kalitenin sürekli iyileştirilmesi gibi⁶.

Bu amacın gereği olarak önceki çalışmaların anlamlı biçimde kayda alınmış olması gerekir. Neyin niçin yapılmış olduğunu bilmeden veya anlamadan neyin yapılacağına karar vermek, günümüzün anlayışına tümünden terstir ve amaçlanan sonucu sağlamaz! Nitekim "gözden geçirme", ISO 9001, ISO 45001 gibi yönetim sistemlerinin çok önem verdiği etkinlikler arasındadır.

Tehlike ve risklere karşı alınacak önlemlerin değerlendirilmesindeki mihenk taşları sırası ile şunlardır;

- Eğer varsa, amir mevzuat hükümleri,
- Güvenli ve iyi uygulamalara ilişkin kaynaklar,
- Gereken yeterliğe ve deneyime sahip kişilerin görüşleri.⁷

2.1 Kabul Edilebilir Risk

Tüm risklerden arınmış hiçbir işyeri yoktur. Bu nedenle, bir işyerindeki tüm irili ufaklı risklerin sayısı kuramsal olarak sonsuzdur. Sonsuz sayıda önlem alınamayacağına göre uygulamadaki imkânsızlıklar nedeni ile alınması gereken önlemler için bir alt sınırın olmasının zorunluluğu vardır. Bu zorunluluktan, "kabul edilebilir risk" kavramı doğmuştur. Nitekim ABD'de, "risklerin kabul edilebilir olması durumunda" bir işyeri güvenli olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan AB uygulamalarında bir alt sınır kavramı yoktur. Bu görüş ülkemizde de benimsenmiş ve kusursuz sorumluluk anlayışı, Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği (RDY) yürürlüğe girinceye kadar hukuksal değerlendirmelerdeki ağırlığını korumuştur.

Kabul edilebilir risk seviyesi, Risk Değerlendirme Yönetmeliği'nde (Md. 4): "Yasal yükümlülüklerle ve işyerinin önleme politikasına uygun, kayıp veya yaralanma oluşturmayacak risk seviyesi" olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdaki yasal yükümlülükler ölçütü belirgin olmakla birlikte, "işyerinin önleme politikasına uygun" tanımının İSG uygulamalarındaki ilkeler uyarınca yorumlanmasında yarar görülmüştür. Çünkü "Politikamızın gereği olarak riski kabul ettik" diyemezsiniz. Kabul edilebilir risk, tartarak ve bilinçli olarak kabul edilen risk olduğundan; bazı ölçütlere, sağduyu ve uygunluğu kabul edilmiş uygulamalara dayanmalıdır.

Kabul edilebilir riskin evrensel tanımı yapılamamıştır; çünkü tanım birçok noktayı içerir. Bu nedenle, yapılan işler arasında da (örneğin madencilik- inşaat- tıp- tarımcılık gibi) kabul edilebilir risk için olan tanımlar farklıdır. Bugün kabul edilebilir olarak değerlendirilen bir risk (özellikle hastalıklar söz konusu ise), bir süre sonra kabul edilebilir olamayabilir. Kabul edilir risk için bir evrensel tanım söz konusu olmadığına göre her işyeri bu konuda değerlendirme yaparken insancıl, çok dikkatli olmak ve çevresindeki ölçütlerden yararlanmak zorundadır.

Kabul etme, doğacak sonuçların sorumluluğunun işverence kabullenilmesi olmakla birlikte, asla "kesesine güvenmek" değildir. Unutmayınız; kabul edilebilir ölçütü bu konuda değerlendirme yapabilecek başka kişilerin

⁵ TS EN 31010- 2010 "Risk Yönetimi- Risk Değerlendirme Teknikleri" Standardındaki bir bölüm teknikler

⁶ TS/ ISO 9001:2015 Standardı; Esin (1999).

⁷ Kötü görenek ve alışkanlıklar asla bu bağlamda değildir.

değerlendirmesini de içerir- yargıç, iş müfettişi, bilirkişi gibi. Bu nedenle kabul edilebilir risk değerlendirmesi yapılırken, Yönetmelik hükmü içindeki risk seviyesi ana ölçüt olmalıdır.

İşyerindeki riskler kabul edilebilir olarak değerlendirilse dahi, çalışanların bu riskler hakkında da gerektiğince bilgilendirilmiş olması şarttır- İSG Kanunu Md 16a. Esas olan, çalışanların kabul edilir ve kabul edilemez risk alma konusunda ayırım yapabilmeleri ve davranışlarını ayarlayabilmeleridir. Örneğin; sonucu önemli olmasa da, aynı riskin sık sık ortaya çıkması, önleme kavramının iyi anlaşılmadığının göstergesidir.

Risk seviyesi denildiğinde, şu iki ölçüt daima birlikte sözkonusudur:

- 1- Bir tehlikenin yaratabileceği bir riskin ortaya çıkma olasılığı ve
- 2- Bu riskin verebileceği zararın derecesi

Dolayısı ile bir riskin kabulü, hem riskin o işyerinde ortaya çıkma olasılığının çok az⁸ hem de doğabilecek kötü sonucun önemsenmeyecek seviyede olması durumunda geçerlidir⁹.

AB tanımları işvereni her türlü önlemi almakla yükümlü kıldığından (kusursuz sorumluluk) eldeki mevzuatın ruhu, işverenin her türlü sonuç için önlem almasına amirdir. Günümüzdeki gelişmelerin ışığında, "kabul edilebilir risk" kavramının arkasına sığınmak kolay değildir. RDY'deki kabul edilebilir risk tanımının içerdiği "yasal yükümlülükler" ibaresine tekrar dikkat çekilir. Özellikle düzenleyici uygulamaların olduğu durumlarda, riskin düzeyi düşük dahi olsa, bunlara uyulmamış olması hukuksal sorumluluklara açıktır.

Ortada bir risk olduğunda daima onu doğuran bir tehlike vardır. Riskin kabul edilir düzeyde kalması için onu doğuran tehlikenin ortaya çıkma olasılığının belirli sınırların altında tutulmasının gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

Örneğin; bir iş hastalığı için kabul edilir risk anlayışının olduğu bir işyerinde, bu iş hastalığına yol açan etmenler ölçülebilmeli, izlenebilmeli ve kontrol altında tutulabilmelidir.

NOT: Birden çok kişinin aynı iş yaptığı durumlarda kabul edilebilir risk kararında çok dikkatli olmak gerekir. Çünkü bir kişi için kabul edilebilir riskin düzeyi, çok kişi aynı riske maruz çalıştığında aynı rahatlıkla kabul edilemez. Bunun nedeni birden fazla kişinin iş yaptığı durumlarda "herhangi biri" (VEYA) olasılığının söz konusu olmasıdır¹⁰. Dolayısı ile bir riski kabul ederken, bu basit olasılık kuramının gözden kaçırılmaması gerekir- yılbaşı piyangosunun bir kişiye çıkması olasılığı çok düşük olabilir ama çok kişi bilet aldığı anda, içlerinden herhangi birine piyango çıkması olasılığı artar. Bu nedenle, kabul edilebilir risk için risk seviyesi en temel ölçüttür.

2.2 Birikimli Risk

Risk konusundaki yeni gelişmelerden birisi, birikimli risk değerlendirme- sidir- cumulative risk assessment. Birikimli risk değerlendirmesi özellikle çevre ile ilgili veya tıbbi sorunlar ele alındığında gündeme gelmiş olup,¹¹ İSG alanında da giderek önem kazanan bir konudur. Okurların geleceğe dönük olarak bu konu üzerinde şimdiden durmalarında yarar vardır.

Birikimli risk, birden çok zararlı etmene maruz kalındığında ortaya çıkar. Eğer etmenler arasında bağıntı var ise bunların arasındaki etkileşimin uzmanların eli ile ortaya konması gerekir. Çünkü etkileşim nedeni ile kabul edilebilir risk düzeyi çok farklı olabilir- özellikle kimyasal ve biyolojik tehlikeler söz konusu olduğunda.

Öte yandan, riskler arasında ilinti veya etkileşim yok ise her biri için farklı kabul edilebilir risk düzeyi ölçütü kullanılabilir. Ancak bu uygulama, elde güvenli bilgiler oldukça geçerlidir. Okurların, "Cumulative Risk Assessment" başlığı altında, gelişmeleri internetten yakından izlemeleri çok önemlidir.

⁸ Örneğin; normal derecede klorlanmış suyu içince kanserden ölüm olasılığı 1 milyarda bir, buna karşılık %2 benzen içeriği olan benzinin sık teneffüs edilmesinin ölümcül olabilme riski binde birdir. İlk olasılık, "kabul edilebilir" tanımına girebilir ama ikincisi giremez.

⁹ Alınabilecek önlemlerin alınmasına karşın bir bölüm riskler tümü ile ortadan kaldırılamayabilir. Bunlar kalıntı risk olarak anılır. Ancak, bunları doğrudan kabul edilebilir risk saymak yanlıştır.

¹⁰ Bakınız ESİN (2014), Bölüm 7.

¹¹ EPA (Environmental Protection Agency, USA) 2003- Framework for Cumulative Risk Assessment (Birikimli Risk değerlendirmesi için çerçeve)

Şekil 1. Kişisel Koruyucu Bir Gider. Herkes, Başının Çaresine Baksın!

3. BİRBİRİNE ZIT OLAN ÇIKARLARIN UZLAŞTIRILMASI

İş Kanunu Md 91, 92 uyarınca; İSG ile ilgili mevzuatın gerekli gördüğü bir bölüm belge, kayıtlar, vb. yalnızca İSG çalışmalarının izlenebilmesinin aracı değildir. Bu belgeler, İş Kanunu uyarınca İş Müfettişlerince yapılacak bir denetimde yasal mevzuatın gereklerinin yerine getirilmiş olduğunun da kanıtıdır; bu gözle hazırlanmalı ve saklanmalıdır.

Çalışanların, çevrecilerin ve işverenlerin çıkarları tarihsel çatışma içindedir. Çalışanlar ve çevreciler maliyetine bakılmaksızın azami güvence beklerken, işverenler bazı dengelerin gözetilmesinden yanadır. 1970'lerden sonraki gelişmelerde, bu çıkar çatışmasının taraflar için bağdaştırıcı biçimde çözümlenmesi ana amaçlardan birisi olmuştur. İleri sürülmüş olan çözümler insancılığa sırt çevirmiş uygulamalar olmayıp, konunun ekonomik yararlarının daha nesnel olarak görülmesi ve anlaşılmasında araçtır.¹³

6331 sayılı İSG Kanunu ile işverenin genel yükümlülüğü, çalışanların yükümlülüğü gibi önemli konular Kanunun hükümleri ile iş hayatımızdaki yerini almıştır.

4. GENEL İRDELEME

Eldeki mevzuat; yapılan işin tehlikelerine ve yaratabileceği risklere karşı işverenin önlem almasını geçmişten daha sıkı kayıt ve şartlara bağlamaktadır. Bu yaklaşım, işverenin

“hukuksal kaçamak noktalarını” daraltmakta ve çalışanların sağlık ve güvenliğinin azami biçimde sağlanmasını şart koşmaktadır.

“Hukuksal kaçamak noktaları” ibaresi ile kast edilen durumları açıklığa kavuşturacak bazı örnekler vermek yerinde olacaktır.

1- Eldeki mevzuatın getirdiği hükümler, ayrık durumlar ilgili mevzuatta özellikle belirtilmedikçe, her işyeri için geçerlidir. Şöyle ki; keski genelde mekanik işler yapılan işyerlerinde kullanılan bir el aletidir. Hastanedeki bakım işi sırasında bir keskinden fırlayan çapak çalışanın gözünün zarar görmesine neden olduğunda, işin yapıldığı yer işverenin koruma yükümlülüğünü değiştirmez- hastane, otel, fabrika, okul aynı tanımın içindedir.

Bazı işyerleri açısından ayrık durumlar söz konusu olabilir. Ama bunlar, işverenin yükümlülüğü açısından daha ağır şartlar içeren durumlardır. Alınması gereken önlemler için daima söz konusu işyerlerine ilişkin özel yönetmeliklerdeki hükümlere uyulmalıdır; aksi işveren kusurudur.

2- Eldeki mevzuat, ikilemi veya tanımsız durumları ortadan kaldırmıştır. Örneğin; “iş ekipmanı” deyimi ile her tür el aletinin yanı sıra; “işin yapılmasında kullanılan her türlü makine, tezgâh, tesis, araç, aygıt vb.ni de kapsayan bir genel tanım getirilerek duraksamalar

¹³ Bir anlamda, iş yerinde alınacak önlemlerin asgari derecesini belirlemede kullanılan ölçütlerdir; ama hiçbir zaman, yasal ve düzenleyici mevzuatın gereklerinin yerini alamazlar.

önlenmiştir. Bir diğer anlatımla; boyacının tavanı boyamak için kullandığı merdiven, aşçının eti doğramak için mutfakta kullandığı satır, elektrikçinin kontrol kalemi de iş ekipmanı tanımı kapsamındadır. Örnek sürdürülür ise Yönetmelikteki tanımın ruhu olarak, yüксеğe erişmek için “üzerine iskemle konulmuş masa” da bir iş ekipmanıdır; ama kullanıma uygun bir yöntem olmadığından, doğabilecek zarardan işveren sorumludur.

Eldeki mevzuat ile ortaya çıkan düzenlemelerin başka gerekçeleri de vardır:

- 1- Mevzuat hükmü haline getirilmiş eski reçetesel önlemlerin gelişmelerle yetersiz kalması- özellikle kimyasal ve biyolojik tehlikeler açısından
- 2- Çalışanların iş güvenliğini artırma güdüsünü canlı tutma. Şöyle ki; çoğu işyerinde alınmış olan reçetesel önlemlerle yetinilerek, bir kaza ortaya çıktığında “mevzuatın gerektirdiği önlemlerin alınmış olduğu” savunması ile olay geçitirilmektedir. Günümüzün anlayışı ise eldeki ile yetinmeyerek daima daha güvenliğin aranmasıdır

Buyurucu veya reçetesel olmayan mevzuata uyarlanma da kolay ve sorunsuz değildir. Çünkü;

- a) Yaptırılan işten doğabilecek risklerin saptanması farklı düzeydeki anlayış ve yorumlara açıktır. Nitekim kafaların karışmasını önlemek ve belirsizlikleri gidermek amacı ile bazı düzenleyici kurum ve kuruluşlar, riski yüksek işyerleri için iyi güvenlik uygulamaları¹³ adı altında kılavuzlar hazırlamışlardır. Bu nedenle, çok riskli işler için zorunlu olarak bazı reçetesel tanımlara dönüş vardır.
- b) Uygunluk bir değerlendirmeye dayalı olarak saptandığından, gerekenlerin yerine getirilmiş olduğunun denetlenmesi daha güçleşmiş ve kişisel değerlendirme ve sağduyu gibi etmenlere açık birçok durum oluşmuştur. Dolayısı ile denetim görevi verilecek kişilerde olması gereken nitelikler yeni boyutlar kazanmıştır. Bu kişiler; bilgili, deneyimli, sağduyulu ve daha da önemlisi, takdir hakkı kullanabilen kişiler olmalıdır.

- c) Genel beklentilere dayalı uygulama, yerine göre, çalışanların sistemin bir parçası olmasını zorlaştırmıştır. Çünkü sistem anlayışında, çalışanın tehlikeli bir durumun oluştuğunun farkına varması esastır- kalite sistemindeki işi yapan kişinin bir uygunsuzluğun en önce kendisinin farkına varması gibi. Bu nedenle, elde iyi anlaşılır iş talimatları, danışılacak elemanlar ve destek hizmetleri olmadan yalnızca beklentilere ve gereklere dayalı kurallar koymak çözüm değildir.

Eldeki mevzuata en kolay uyum, sakıncalı durumları önlemektir. Zaten kural koyanların ve düzenleme yapanların da temel amacı budur; önleme kavramının ve çabalarının gelişmesi ve öne çıkması.

Önlemenin bir kurum kültürüne dönüşmesi şarttır. Bunun için:

- 1- Çalışanların, uymaları gereken mevzuat hükümleri ve kuralların kendi iyilikleri için olduğunu anlamaları sağlanmalıdır. Çalışanların başkaları tarafından verilmiş olan emirleri yerine getirdikleri veya konulmuş olan kurallara uyma zorunda oldukları duygusu ile hareket etmelerinin, güvenilir sonuçlar elde etmede verimsiz kaldığı uzun yıllar önce gözlemlenmiş bir olgudur [Esin 1993, Geller, 2001].
- 2- Kişilerin kendi güvenliklerine gösterecekleri özenin onların davranışları ile yakından bağımlı olduğu görülmüştür [Esin,2010]. Çalışanların olması gereken davranış biçimini kazandırılmaları uğraş isteyen bir çaba olmakla birlikte, kalıcı güvenlik anlayışı ancak bu yolla sağlanabilir. Nitekim iş kazalarının çok riskli olduğu petrol platformları gibi tesislerde, söz konusu yöntemle kazalar önemli oranda ortadan kaldırılmıştır [Esin, 2010].
- 3- Çalışma ortamı, teknik yönden olduğu kadar karşılıklı ilişkiler açısından da çok önemlidir. Birbirini gözetin ve olası tehlikeli durumlara müdahale edebilen bir arkadaşlık ortamı yaratılmalıdır. Yalnızca amirlerin denetim ve gözetimine bırakılmış bir işyerindeki uygulamaların başarı derecesi daima sınırlı olacaktır. ◀◀

¹³ İyi güvenlik uygulamaları (good safety practices) endüstri türleri ve sektörler arasında farklılık gösterebilen ama ayrıntılı ve bir ölçüde reçetesel nitelikteki uygulamalardır. Okurların internet yolu ile bu uygulamalar hakkında fikir sahibi olmaları çok yerinde olur. Ancak bu “reçetelerin” size uygun olup olmadığını kesinlikle tartınız.